

ERDÉSZETI LAPOK

AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET LAPJA

ALAPÍTVÁ:
1862-ben

Főszerkesztő:
PÁPAI GÁBOR

1992.
DECEMBER

CXXVII. évfolyam

A tartalomból:

*Nemzeti vállalatok helyett
részvénytársaságok
355. oldal*

*Távol vagyunk még az igazán
ökológikus gondolkodásmódtól
357. oldal*

*Kilátó avatás az ezeréves
Pannonhalmán
377. oldal*

*Nem csak az egzisztenciánkat féltjük,
meg szeretnénk védeni az erdőt is
381. oldal*

*A kialakult új erdőtulajdonosi réteget
a helyi csoportokon keresztül
be kell vonni az egyesületbe
384. oldal*

Erdészeti Lapok
Az Országos Erdészeti Egyesület
 folyóirata
CXXVII. évfolyam 12. szám
(1992. december)
HU ISSN 1215-0398

Szerkeszti: a szerkesztőbizottság. **Tagjai:** Agócs József, Apatóczy István, dr. Balázs István, Barátossy Gábor, dr. Bartha Dénes, Bolla Sándor, dr. Bondor Antal, Bús Mária, Gencsi Zoltán, dr. Gőbölös Antal, Gyöngyössi Péter, dr. Járasi Lőrinc, dr. Kárpáti László, Kertész József, Korbonszky Kazimírné, dr. Kovács Mátyás, ifj. Páll Miklós, Pápai Gábor (a bizottság elnöke), Rakk Tamás, dr. Sonnevend Imre, dr. Szikra Dezső, dr. Szodfridt István, Varga Béla.

FŐSZERKESZTŐ: PÁPAI GÁBOR

TERVEZŐSZERKESZTŐ: SÁGI MARGIT

Szerkesztőség: 1027 Budapest, Fő u. 68.
 Telefon: 2016-293

Felelős kiadó: DR. SÉBOR JÓZSEF, a Monteditio Kft ügyvezető igazgatója.

Kiadóhivatal: 1075 Budapest, Károlyi krt. 5/a.
 Telefon: 1412-890, 137-360/425.

Nyomdai munkák: Monteditio KFT nyomdaüzeme, Budakeszi. Felelős vezető: Hegyi Ferenc.

Munkaszám: 1992-0125

A kézirat lezárva: 1992. december 7.

Terjeszti: a Magyar Posta. Előfizethető bármely hírlap-kézbesítő postahivatalnál, a hírlapkézbesítőknél, a posta hírlapüzleteiben és a Hírlapelőfizetési és Lapellátási Irodánál (HELIR), Budapest, XIII., Lehel u. 10/a. — 1900 — közvetlenül vagy postautalványon, valamint átutalással, a HELIR 215-96162 pénzforgalmi jelzőszámra. Egyes szám ára: 30,- Ft. Előfizetés fél évre: 180,- Ft, egész évre: 360,- Ft. Megjelenik havonta. Külföldön terjeszti a Kultúra Könyv- és Hírlap Külkereskedelmi Vállalat, 1389 Budapest, Pf.: 149.
 Az évi előfizetés ára: 10 USD

С О Д Е Р Ж А Н И Е

И. САБАДОШ:	Акционерное общество вместо Государственного Лесного предприятия	355
З. ВАРГА:	Уровень возможного экономического развития и лесное хозяйство	357
К. ПОГРАНИ:	Развитие поголовья охотничих животных в Венгрии	361

TARTALOM

ERDÉSZETI POLITIKA

Szabados János: Nemzeti vállalat helyett részvénytársaságok	355
Dr. Varga Zoltán: Fenntartható fejlődés és erdőgazdálkodás	357
Horváth Zoltán: A fabizottság 50. ülése	359
Német erdészeti delegáció hazánkban	360

VADGAZDÁLKODÁS-VADÁSZAT

Pogrányi Kálmán: A nagyvadlétszám alakulása hazánkban	361
Dr. Bencze Lajos: Néhány gondolat a nagyragadozókkal kapcsolatban	363
Szántó Gábor: Tájékoztató	364
Gera Pál: Válasz dr. Bod Lajos gondolataira FIDESZ javaslat a természetvédelmi területeken történő vadgazdálkodás szabályozására, ellenőrzésére	367
Tóth Miklós: Ami a törvénytervezetből kimaradt	368
Jánoska Ferenc: Erdősávok ornitológiai felmérése	368
Reményfy László: Levélfele Gellér Tibornak	370

ERDŐKERÜLŐBEN

Gulyás Gyula: Beszámoló jelentés	371
Dr. Szász Tibor: A második világháború óta alkalmazott fakitermelési módszerek... (II.)	374
Sólymos Szilveszter: A pannonhalmi Boldog Mór kilátó megáldása	377
Pápai Gábor: Féknyomok	378
Kristó László: Vadas Jenő Kupa – Mátrafüred, 1992.	379
Állásfoglalás visszas ügyekben	380
Homoki-Nagy István: Kerületvezető erdészek szakszervezete	381

KÖNYVESPOLC

EGYESÜLETI HÍREK

INHALT

Szabados, J.: Statt Volkseigener Betrieb – Aktiengesellschaft	355
Dr. Varga, Z.: Erhaltbarer Vortschritt und Forstwirtschaft	357
Pogrányi, K.: Entwicklung des Grosswilgbestandes in Ungarn	361

CONTENTS

Szabados, J.: The Joint Stock Company instead of the State Forest Enterprise	355
Varga, Z.: Reasonable level of economic development and forestry	357
Pogrányi, K.: The trend of big game stock in Hungary	361

SZABADOS JÁNOS

Nemzeti vállalat helyett részvénytársaságok

A helyzet

Az Országgyűlés 1992. június 22-én döntött a tartósan állami tulajdonban maradó vállalkozói vagyronról. Az ebben kapott felhatalmazás alapján a kormány kiválasztotta azt a 160 gazdálkodó szervezetet, amelyek a jövőben az Állami Vagyonkezelő Részvénytársasághoz (ÁV Rt.) tartoznak. Ezek közé került a 19 állami erdőgazdaság is. A 3 HM Erdőgazdaság a Honvédelmi Minisztériumnál maradt.

Meghatározta a kormány – gazdálkodók szerint differenciálva – azt a legkisebb mértéket is, amely alá nem csökkenhet az állami tulajdon részaránya.

Átmenetileg az állami erdő is tulajdonosra talált az új szervezetben; mindaddig, amíg a kincstári törvényt el nem fogadja a törvényhozás. Nem gazdája azonban az ÁV Rt. a HM erdőknél, a privatizálandó állami gazdaságok által kezelt erdőknél, vízügyi és egyéb állami erdőknél.

Az ÁV Rt. 100%-ig állami tulajdonban lévő holding-szervezet. Felsőszintű döntéshozó szerve egy 11 tagú igazgatótanács, operatív döntéshozók az ügyvezetők. A 19 erdőgazdaság és az Erdért Vállalat egy önálló vagyonkezelési egységet, az ún. portfóliót alkotja. A munkák összefogását személyemben erdőmérnökre bízta az Rt. vezetése. Az erdőgazdaságin kívül hét vagy hét szakmai portfólióban fogja kezelni a holding a hozzávetőlegesen 1450 milliárd forint értékű állami vagyont. Ebből 16,5 milliárd forint az erdőgazdaságok vagyona és 135 milliárd a föld és erdő értéke.

A tennivalók

Az ÁV Rt. feladatai a következők:

a/ Az erdőgazdaságok gazdasági társasággá alakítása és a tisztségviselőknek az földművelésügyi miniszterrel egyeztetett megválasztása. Gazdaságonként 5-7 tagú igazgatóságot és 3-5 tagú felügyelőbizottságot fog az alapító tulajdonos kinevezni. Általában a külső

tagok (akik nem alkalmazottai a társaságnak) lesznek többségben.

b/ A részvényesi jogok alapján a tulajdonosi jogok gyakorlása. Részvétel és szavazás a közgyűlésen.

c/ A vagyon eredményes működtetéséhez szükséges nyilvántartási és értékelési rendszer kialakítása.

A vállalatok feladatai a következők:

a/ a folyamatos működés fenntartása;

b/ az átalakulás előkészítése (vagyonmérleg-tervezet, átalakulási terv készítése);

c/ a privatizáció folytatása a vagyonvédelmi előírások betartása mellett.

A következmények

A következmények előrejelzésénél sok szempontot kell figyelembe venni. Nehezíti a prognózist, hogy az erdő és a jogutód erdőkezelő társaságok kapcsolata még nem tisztázott. Ma csak azt lehet biztosan tudni, hogy az erdővagyon nem lesz a társaságok vagyonában. Előbb-utóbb tehát szerződést kell kötnie a társaságnak az erdő tulajdonosi jogait gyakorló szervezettel. Ebben az erdő kezelésének, használatának feltételeit, a jogokat és köteleességeket, a szerződés felmondásának körülményeit, díját, időtartamát stb. kell rögzíteni. A szerződés tartalma döntő lehet a társaságok működése és az erdőkezelés minősége szempontjából. A legfontosabb kérdés: lehet-e és hogyan lehet érvényre juttatni a hosszú távú vagyongazdálkodási motivációt? Közgazdasági szabályozó elemek és a kezelői szerződések kombinációjával ellensúlyozható-e a társaságok éves nyereségérdekeltsége? Hogyan „piacosíthatók” a társadalomnak az erdővel kapcsolatos turisztikai, közjóléti, védelmi szolgáltatások iránti igényei?

Milyen hatással lesz az erdész szakma társadalmi megítélésére a társasági formában való erdőgazdálkodás?

FIGYELEM! FIGYELEM!

Értesítjük tisztelt PARTNEREINKET, OLVASÓINKAT, hogy az ERFATERV Kft. privatizációjának befejeződésével, annak teljeskörű jogutódjaként – 1992. november 19-én – megalakult az

**ENERGETIKAI, KÖRNYEZETVÉDELMI ÉS FAIPARI MÉRNÖKI SZOLGÁLTATÓ
OSZTRÁK-MAGYAR KORLÁTOLT FELELŐSSÉGŰ TÁRSASÁG.**

Rovidített cégnév: E.K.F.M. Kft.

Az átalakulás után cégünk a korábbiakhoz hasonló profilban továbbra is készséggel áll régi és új szakmai és üzleti partnerei rendelkezésére.

Címünk változatlan:

1074 Budapest, Csengery u. 11.

Levélcím: 1400 Budapest, 7. Pf: 61.

Telefon: 122-7605. Telex: 22-4141. Telefax: 121-4071.

Ezekre a kérdésekre csak a kincstári törvény elfogadása után kísérlehetjük meg a válasz megkeresését. Ugyanis ebben a törvényben tisztázódik a kincstári erdő tulajdonosi irányításának megoldása.

Az értékelés

A kialakult helyzetet értékelni kell.

Kiindulásként idézek *dr. Madas Andrásnak* 1989-ben a „Forstarchiv” (NSZK) szeptemberi számában megjelent cikkéből. A tanulmány Magyarország aktuális erdőszervezési politikai problémáiról szól.

„A legnagyobb gond az, hogy mi legyen az állami erdőkkel a jövőben... Az erdészek a legegyszerűbb változatra gondolnak, nevezetesen, hogy az erdők állami tulajdonban maradnak, mint a már száz éve működő kincstári erdők, csak modernebb, rugalmasabb formában, nagyobb függetlenséggel az állami költségvetéstől, központi igazgatósággal, minisztériumon kívül, de annak ellenőrzése alatt.” *Ennek a felfogásnak azonban sajnos kevés kilátása van a „sikerre”* (kiemelés tőlem Sz.J.).

A cikk megjelenése óta három év, a szabad választások óta két és fél év telt el. A helyzet ellentmondásos.

Az állami erdők zöme állami (kincstári) tulajdonban maradt és várhatóan marad is. A szervezeti megoldásban azonban az erdészek által gondolt modern és rugalmas forma helyett az általános érvénnyel kötelezővé tett társasági forma győzött. A gazdasági kényszer oltárán fel lettek áldozva a szakmai szempontok és a sémához való alkalmazkodás kényszere az egyszerű megoldást szorította ki. A társasági kezelés legnagyobb negatívuma ugyanis a bonyolult tulajdonos – vagyonekezelő – szakkezelő (erdőgazdálkodó) – vállalkozó kapcsolatrendszerből fakad.

Nem véletlen, hogy ehhez hasonló nehezen átlátható rendszer sehol nincs Európában. Igaz, olyan rendszer sem volt sem Keleten, sem Nyugaton az állami erdőkezelésben, mint a miénk. Ennek terhét – úgy tűnik – még cipelnünk kell évekig.

Meddő dolog azonban megrekedni a múltnál és keseregni a kedvezőtlen döntések miatt. Mert tény, hogy a társasági formában való állami erdőkezelés megnehezíti az erdőszervezési politika célkitűzéseinek érvényesítését, de nem teszi azt lehetetlenné.

Vegyük számba inkább a pozitívumokat. Az erdeink nagy része kincstári tulajdonba kerül, az állami erdőke-

zelés többségi állami tulajdonnal gazdálkodók kezében marad. Ott, ahol a szaktudás és tapasztalat felhalmozódott. Végre különvált szervezetiileg az állami tulajdonos a tulajdon hasznosítására vállalkozóktól.

Ki kell használni a társasági formának azt a lehetőségét, hogy az eltérő érdekeltségben működtethető vagyonok külön szervezetbe rendezhetők.

Ki kell használni, hogy a privatizálásból befolyó jövedelmek helyben is felhasználhatók.

Összegzés

Az erdőszervezési politika érvényesítésének legfőbb eszközei a szaktudás kezében vannak. Egy korszerű, új erdőtörvény, tekintéllyel bíró és ütőképes erdőfelügyelet, az erdőtervezés rendszere és szervezete, és remélhetőleg a gazdasági szabályozók mind-mind ellensúlyozhatják a társasági formában való erdőkezelés negatív következményeit.

A *vállalatok vezetőinek* az átalakulás során arra kell törekedni, hogy az elvárt eredményesség és a szakmai lelkiismeret konfliktusát világos, átlátható szervezeti megoldásokkal és az eltérő ösztönzést igénylő tevékenységek szétválasztásával oldják fel.

A *tulajdonos képviselőinek* pedig különbséget kell tenniük állami vagyon és állami vagyon között abból a szempontból, hogy a hozam, vagy a megőrzés az elsődleges.

A két törekvés eredőjeként – megfelelő keretfeltételek között – talán megteremthető az összhang a társasági erdőkezelés érdekeltsége és az erdőgazdálkodás nemzetgazdasági célja között.

Millió tölgyfák a spessarti erdőn

A Spessart közepén fekvő rohrbrunni erdőszelvényénél a legnagyobb bevételt a furnéripári célokra alkalmas tölgyekből érik el. A törzseket egyenként árvezetik. Egy 7,3 m³-es törzserő, melyből 5000 m² tölgyfurnérral hoztak ki, a múlt évben 75 000 DM-t, azaz több, mint 3,5 millió forintot kaptak. Az ilyen minőségű törzsek megnevelése 200 évnél hosszabb ideig tartó következetes erdőszervezési munkával lehetséges.

(Ref.: Bidló András)

Günter Humer: Egy primer energiaadó bevezetésének lehetőségei

A munka a primer energiaadónak – mint a környezet- és energiapolitika eszközének – a politikai megvalósíthatóságát vizsgálja, az érintett politikai tényezők konfliktus-, illetőleg konszenzus-hatásköre alapján.

Vizsgálati mód: a különféle napilapok tartalomvizsgálata és szakértői interjúk a döntéshozatalban résztvevő politikai tényezőkkel.

A különböző politikai tényezők (politikai pártok, szövetségek, pénzügyminisztérium) alapvetően egyetértéssel egy primer energiaadó bevezetésével. A jövedelemsemleges beszéd is általános egyetértésre talált a pénzügyminisztérium kivételével.

Természetesen az adó mértékében, a más adók részbeni kiváltásában (általános forgalmi adó, személyi jövedelemadó), valamint az energiaintenzív ágazatok kezelésében az egyes tényezők más-más véleményen voltak.

ÖFZ 1992/9.

DR. VARGA ZOLTÁN

Fenntartható fejlődés és erdőgazdálkodás

Szomorú dolog, ha olyan vitába csöppenünk bele, amelynek résztvevői igazuk tudatában szem elől tévesztik, hogy voltaképp részgazságokat vagdosnak egymás fejébe, s bár azt hangoztatják, hogy egyazon ügy elkötelezettjei, mégis az egymás érveiben rejlő racionális igazságok, tények meglátása helyett inkább egymás illetékességét (illetéktelenségét, szakértelmét), dilettantizmusát vitatják, óhatatlan szubjektívizmusba, egymás kirekesztésébe sodorva ezzel a vita résztvevőit. Mintha mindegyikük kezében volna néhány gyémánttörmelék s mégis mind azt kiáltaná: enyém a Koh-i-noor, csak az enyém ...

Úgy látom, ez az eredendő baj – közéletünk számos más vitájához hasonlóan – az ún. erdővitában is. Számomra a vita jelzésértékű, mennyire távol vagyunk még az igazán ökológikus gondolkodásmódtól és cselekvéstől is. Közhely, hogy az erdő a mindenkor természeti táj ökológiai rendszerének része. Vele gazdálkodni nem lehet (fenntartható módon!) e rendszer ellenében. Ahogy nem lehet tudomásul venni pl. a talajvízszint lesüllyedését, ugyanúgy diagnosztikus jelentőségű pl. az erdőtüzek elharapódzása a mostanihoz hasonló, tartósan szélsőséges viszonyok között, mindenekelőtt a száraz termőhelyekre telepített fenyvesekben. E tüzek nemcsak az emberi felelőtlenségre világítanak rá élesen, hanem a termőhelyi adottságokat megerősztoló fatermelési (amely nem erdőtelepítés!) politikánkra is. Ám mindezt nem azért írtam le, mintha magasra tartott ököllel szidalmazni akarnám – az egyébként kényszerpályán mozgó – fenyőtermesztőinket. *Másról és többről* van szó. Arról, hogy nem lehet fenntartható módon gazdálkodni (így erdőgazdálkodni sem!) *sem* úgy, hogy a termőhelyi adottságokat s azok *tényszerű változásait* semmibe vesszük, de úgy sem, hogy *nem használjuk ki* a lehetőségeket a termőhelyi adottságok kedvező irányba való *befolyásolására*. Eddig inkább az ellenkezőjét tettük.

Kétségtelen, hogy a *talajvíz* itt az egyik legsúlyosabb gond. Fizikai értelemben is, hogy szintje, különösen homokvidékeinken, lesüllyedt, vegyi összetételét tekintve is, főleg a súlyos nitrátosodás miatt. Mindkettő egyenes következménye annak, ahogyan a vízzel gazdálkodunk. A vizet – ésszerű visszatartása helyett – igyekszünk elvezetni. Belvízmentesítéssel, meliorációval akarunk mindenáron mezőgazdasági termelést megvalósítani ott, ahol ez gazdaságtalan. A Dráva-sík remek (zöld!) láprétegeit mára aszályban sínylőddő, kiégett kukoricások váltották fel, s a vízelvezetés áldásaként megállíthatatlan rovargradációk tizedelték meg az értékes szlavón típusú kocsányos tölgyeseket, ahol a tölgy-makkormányos lárvái a legértékesebb erdészeti géntartékokat élték fel. A Nyírség homoktájának hajdani lápi vizei nyílegyenes, kibetonozott csatornákon folynak le, nehogy a buckaközök véletlenül láposak maradjanak. Következmény: ahol ma *éger* termelhetnének, sanyarú körülmények közt gazdálkodnak; helyette patakkísé-

rő égereseinket vágják sokhelyütt tarra, rövid távú piaci hasznot remélve. Ha romlottak tehát – már pedig romlottak – az őshonoshoz hasonló természetközeli erdők telepítésének feltételei, akkor e romlásnak magunk is vastagon részesei vagyunk. Óriási hiba, ha nem ismerjük fel, hogy e romlás **még megállítható** vagy akár a *kedvezőbb állapotok is rekonstruálhatók*. Úgy vélem, nem az a helyes erdőtelepítés, ha automatikusan beleszúrunk abba, hogy lesüllyedt a talajvízszint, nincs mit tenni, telepítsünk fenyőt meg akácot. Mi a baj a fenyővel, pontosabban a feketefenyővel és az erdeifenyővel az Alföldön és karsztos kopárainkon? Először: egy erdőklímájú területen és időszakban *reliktumfajok és reliktumőrző életközösségek* ott maradhatnak fenn, ahol a helyi, kis léptékben ható tényezők ellene tudnak hatni az általános, a globális, a klímazonális vegetáció kialakulása irányába ható tényezőknek. Egyszerűbben: reliktumőrzőkké válnak az olyan, nehezen vagy egyáltalán nem beerdősülő termőhelyek, mint a tőzeglápok, a dolomittörmelék-lejtők és -gerincek, homokdűnék, löszfalak stb. Ha a mennyiségi szemlélet bűvöletébe esünk, s az ilyen termőhelyeket is erdősíteni akarjuk (amit szemléletesen mutatnak a Budai-hegyek s a Pilis, meg a Keszthelyi-hegység dolomitján éktelenkedő tájidegen feketefenyvesek), akkor élővilágunk legértékesebb élőműzeumait tesszük tönkre, évmilliók vagy százazatok evolúciós eseményeit őrző természetes génbankjainkat számoljuk fel, vagyis olyasmit teszünk, mintha évszázados műremekeket dobánk ki, s helyüket talmi giccs foglalná el, mondván: ez is színes, ez is változatos, ez is csillog ...

Ezenkívül még más bajok is vannak. Igaz az, hogy viszonylag könnyű erdeifenyőt telepíteni a sívó homokra, hiszen a legtöbb kiültetett csemetéből fa lesz. Igen ám, de milyen? További viták helyett tisztelettel kérem, tekintsek meg a debreceni Nagyerdő vagy az erdős puszták homokra ültetett erdei fenyveseit úgy 20–30 éves korukban. Mivel a fenyő gyökérzete a felszínhez közel terül szét, addig még úgy-ahogy növekszik, ahogyan ezt a felszínközeli réteg víz- és tápanyag-ellátottsága engedi. Ám e növekedés a jelzett korra megáll, a fák csököttek maradnak, a várt növedék elmaradása miatt korán ki kell termelni: jöhet a tololap, utána a siskanád, majd a vegyszeres gyomirtás és utána az újabb telepítés. Ha erre valaki azt mondja, hogy ez hasonlít az erdőgazdálkodáshoz, azt valóban csak sajnálni lehet. Az egészen hibás az a gazdasági szemlélet, amely a sikeres, átvett erdőtelepítés meghatározásából kihagyja a *minőségi* ismérveket, de a növekedés *időbeli* esélyeit is. Lehet retorikai petárdákat puffogatni, hogy úgymond más is végezzen pénzpocsékoló és kétes sikerű kísérleteket, mondjuk a WWF pénzén, ám felesleges: számos erdőgazdaságunk már ezt sokszorosan bemutatta homokon és dolomiton, hogy ezt hogyan kell csinálni. Mindnyájunk pénzén. Ha nem hiszik, nézzék meg – az előbb említett fenyvesek mellett – pl.

a százholdasnak nevezett fenyőtelepítést az Aggteleki-karszt Verőtető fennsíkján, mészkőre települt fosszilis terra rossa talajon. Egy-egy erősebb szélben vagy a ráakódó hó nyomása alatt gyufaszálként törnek el a 30 év után is csak 10 cm körüli törzsvastagságot elérő, roppant silány szöveti szerkezetű fatörzsek. Az egész egy elemi csapás sújtotta vidékre hasonlít. S mi jön fel e fenyves alatt, a kidőlt fenyők helyén: az őshonos melegkedvelő tölgyes (*Corno-Quercetum*) fái, cserjéi, aljnövényzete! Miután mi fizettünk, a természet újra rendel? Vicces, ugye?!

De ne bántsuk tovább a szegény fenyőt, nézzük inkább homokterületeink áldását, az akácot, amelyről *Hübl* osztrák botanikus találóan jegyezte meg: a panóniai vegetáció első számú ellensége. Sajátos gazdaságú, virágpompás homoki gyepeink, legelőink eltűnésében, a természetközeli tölgyesek vesztes megfoghatóságában valóban e hallatlan vitalitású, agresszív faj az főbűnös.

Akkor, amikor a *légköri eredetű N-üledés* Európaszerte a rét- és legelőgazdálkodás, a környezet- és természetvédelem számos gondjának forrása, valóban örülnünk kell-e annak, hogy a talaj nitrogénkészlete gyarapodik? Ennyire általánosan és egyértelműen biztosan nem! Aki nem hiszi, menjen ki erdeinkbe s láthatja a szárazföldi eutrofizációnak is nevezett, egyre súlyosbodó nitrofilizáció számos jelét: a nagy csalán, kányszombor, az erdei turbolya, a kisvirágú nyenyúlhozám, a vérehulló fecskefű stb. elhatalmasodását az eredeti erdei aljnövényzet fölött. Izlés dolga, hogy ezeket a nitrofitákat gyomnövényeknek nevezzük-e vagy sem. Értjük be annyival, hogy ők egy természetvédelmi szempontból kedvezőtlen környezetváltozás *bioindikátorai*. Ám mindez nem elég, illik válaszolni arra is, hogy az *éger* miért esik más elbírálás alá, mint az *akác*. Köztudott, hogy talajainkban, mindenekelőtt a lápokban és az ún. nedves területek (wetland) talajaiban jelentős mértékű *denitrifikáció* is zajlik. Olyannyira, hogy a *talajvizek nitrátmentesítésében a lápoknak kiemelt fontossága van*. Ha beteg egy láp (pl. kiszárad), e folyamat elakad s ennek jele a súlyosbodó nitrofilizáció, a láp eutrofizációja. Igaz az, hogy az éger szimbionta sugárgombái is nitrogénkötők (remélem, hogy a „nitrogént termel” kitétel *Szodfridt dr.* úr részéről csupán bocsánatos pongyola-ság!).

Ugyanakkor egy természetközeli állapotú égeresben benne vannak a nitrofilizáció ellen ható, a dinamikus egyensúlyt fenntartó denitrifikációs folyamatok is. Sajnos, tény, hogy ilyesféle természetközeli állapotról, ilyen ökológiai egyensúlyról *akácosságunk esetében nem beszélhetünk*. Hiszen az akácosságot köztudott módon 3–4 vágásforduló alatt felélt saját termőhelyét s helyére más kell telepíteni ... Ezt pedig nem a természetvédők állapították meg! Baj lehet viszont az égeressel is, pl. akkor, ha egy *égerláp kiszárad!* Ilyenkor csökken vagy leáll a denitrifikáció, s a korábbi érzékeny egyensúly a nitrofilizáció felé tolódik el. Az eredmény: embermagasságú csalános a száradófélben lévő égeresekben ...

Sajnos hamis az a kérdésfeltevés is, hogy mi a jobb: az akácosságot-e vagy pedig az adventív gyomok (pl. kanadai küllőrojt, selyemkóró stb.) tengere? Tény, hogy a homo-

kon agresszív módon elszaporodó fajok zöme (mint az előbbieket, de ugyanúgy az őshonos siskanád is) a talaj *bolygatottságát* jelzi. Világosan látható sokhelyütt, hogy pl. a selyemkóró *együtt terjed* az akác vagy pedig az erdei fenyő telepítésével vagy letermelésével együttjáró talajbolygatással; sokkal kevésbé tud behatolni egy természetközeli csenkeszes homoki gyepebe.

Óriási, végzetes hiba volna szemtelenségűen feleltetni, hogy hazánk általános környezeti állapota közel van a katasztrófához, amihez jelentősen hozzájárul az a *klímaváltozás is*, amelyet egyre nehezebb letagadni, s amely egyre veszesebben bizonyítja be néhány alapvető mezőgazdasági termelési águnk igen csak kétes jövőbeni kilátásait (helyesebben: kilátástalanságát!).

A nagyüzemi, sok vegyszert használó iparszerű kukoricatermelésnek végképp befellegzett. De ugyanúgy befellegzett a pénzrabló meliorációs programoknak, a belvízelvezetéseknek, a víztől gyorsan szabadulni kívánó, ugyanakkor öntözővíz után kapkodó vízgazdálkodásunknak is.

Teljesen új szemléletű, *tájökológiai alapokra helyezett környezetgazdálkodásra* van szükség ahhoz, hogy napjaink számos kihívásával szembenézhessünk. Ahol még lehetőség van arra, *vissza kell tartani elfolyó vizeinket*. A belvízelvezető csatornák lehetőleg kövessék az Alföld természeti adottságait: legyenek benne a víz elvezetését *lassító meanderek*, amelyekben élő szűrő növényzet (gyékény, harmatkása) telepszik meg. Homokterületeink buckaközei legyenek ismét láposak, ami reális esélyt ad a talajvízszint emelésére, a nitrátosodás megsértésére, a napjainkban oly keresett égerfa rentábilis termelésére stb. A magam részéről egy ilyen kísérletbe bármikor bele mernék fogni, hiszen nagy eséllyel nyereséges (ugyanakkor ökológikus) vállalkozás lenne belőle. Magam reális esélyt látok néhány nagyobb holtágunk reaktiválásában is. Fel kell újítani hagyományos ártéri gazdálkodásunk még megmenthető elemeit: a diófaligeteket, a magról újuló, vegyszert nem igénylő gyümölcsösöket (a világ legolcsóbb gyümölcsleleit állíthatnánk elő), a természetközeli ligeterdőket stb. Ám ezek a megszerkesztett árterek elbírának számos, első-sorban fa-, illetve cellulóztermelési célzatú plantázst (= faültetvényt) is, amelyeket én erdőnek nem neveznék. Ugyanúgy, mint ahogy a gabonaföldet sem nevezem sztyeppnek, holott mindkettőben úgymond pázsítfűfélék dominálnak.

S ezzel egy következő ponthoz érkezünk: kell-e erdőtelepítés, ha igen, *hogyan és hova?*

A hogyan kérdéséhez egy javaslatom van: lehetőleg **elegyesen!** Még a tölgyet sem monokultúrában, hanem szárazabb termőhelyen gyorsan növvő, széles tűrési tájjellegű elegyével, mint pl. országunk egyes részein az ezüsthárs, a tatárjuhar; nedvesebb termőhelyeken *magyar kórisselel* (pl. a Bereg-Szatmári síkon fantasztikus eréllyel, természetesen újul, a kocsányos tölgygel együtt). Középhegységeinkben pedig lehetőleg *többféle tölgyet* (pl. a kocsánytalan tölgy többféle változatát és csertölgyet, esetenként molyhos és olasz tölgyet is!) elegyesen! A genetikailag változatos állomány az egyetlen valóban erélyes védelem a tölgypusztulás ellen!

És hová? Inkább most csak arról, *hova ne! Semmi képp se az ún. ősgyepesekre és természetközeli, sziklás kopárookra!* Lehetőleg a mezőgazdasági termelésből felszabaduló területekre, s itt nyilván bőséges lehetőség nyílik olyan elsődlegesen fatermelésű célzatú faültetvényekre is, amelyek fatermelése lehetővé teszi a jelentős természeti értékeket képviselő, természetes vagy természetközeli állományok megkímélését, mint ezt dr. Tóth Béla igen helyesen megállapítja. A kulcs ott van, hogy ne egy helyen, s egyszerre próbáljuk meg ugyanabból az erdőből a hármas funkciót (fatermelési, jóléti,

ökológiai) kipréselni. Balatonunk sem bírta ki, hogy egyszerre legyen üdülőövezet, halastó és természetvédelmi terület! Legyenek inkább világos *prioritások*.

A természetvédők is hamarabb el fogják fogadni bizonyos faállományok *fatermelési* prioritását, ha megfelelő arányban lesznek és maradnak olyan erdők, amelyek a *természeti szukcessziós folyamatok* törvényei szerint változnak vagy maradnak egyensúlyban, amelyekben *nem* vagy csupán igen szigorúan szabályzott módon folyhat fakitermelés.

A fabizottság ötvenedik ülése

Az ECE/FAO Fabizottsága 1992. október 20-23-án, Genfben tartotta 50. ülését, s ünnepelte alapításának 45. évfordulóját. A bizottság 1948-ban kezdte el munkáját, ekkor a II. világháborút követően a legfontosabb kérdés az volt, hogyan lehet a lerombolt Európa újjáépítéséhez szükséges faanyagot – fűrészárut, bányafát – előteremteni? A fabizottságra első ülésétől a mai napig jellemző az a hagyomány, amely a résztvevő országokat és képviselőiket a gyakorlati együttműködésre, a technikai és gazdasági kérdésekben nyílt vitára ösztönözte. A fókuszban kezdetektől fogva az erdészeti termékek kereskedelme és a fafeldolgozó ipar volt. A fabizottság, a vele egy időben alapított FAO Európai Erdészeti Bizottságával szoros együttműködést, közös munkaprogramokat alakított ki, társult albizottságokat szervezett.

A fabizottság munkájának kiteljesedése sikeresen találkozott a háborút követő európai régió fejlődési kihívásával, ennek eredményeként a bizottság aktivitásának a mai napig is legfontosabb elemei: a fapiac fejlődésének rövid távú elemzése, a várható tendenciák előrejelzése; az erdei és faipari termékek statisztikai adatainak közreadása; tanulmányok készítése az erdőgazdálkodás és a faipar szerkezeti változásairól, az erdei és faipari termékek termelésének, kereskedelmének és felhasználásának hosszú távú előrejelzéséről (European Timber Trends and Prospects Studies – 1953-ban készült az ETTS I.). Foglalkozott továbbá az erdőgazdálkodás és a faipar számtalan lényeges problémájával, mint például a faanyag ésszerű és gazdaságos felhasználásával, valamint technikai-technológiai, ipargazdasági, közgazdasági és ökológiai kérdések sokaságával.

A fabizottság éveken keresztül a legfontosabb fóruma volt a faipar és fakereskedelem információcseréjének. Az 1960-as években a fűrészelt csomagolóanyagok méreteinek szabványosítása nagy lépést jelentett a szállítás racionalizálásához; a 70-es években az energiaválság erdőgazdálkodásra gyakorolt hatását tárták fel; a 80-as években a légszennyezés és egyéb károsítók, valamint a növekvő papírhulladék-felhasználás hatását vizsgálták az erdőkre és az erdőgazdálkodásra; a 90-es években nemzetközi mozgalmak kezdtek megküzdemeiket a tartamos erdőgazdálkodásért, amely-

nek alapelve az erdőgazdálkodás több mint 200 éves európai hagyományaira épült.

Az elmúlt időszakban a fabizottság a legfontosabb területeken sikeresen fejttette ki tevékenységét: az adatgyűjtés és terjesztés területén; erdészeti politikai és faiparfejlesztési tanácsokat adva; a fapiac rövid, közép és hosszú távú trendjeit tanulmányozva és egyéb speciális kiadványokat készítve. A fabizottság Európa legfontosabb olyan fóruma, ahol rendszeresen és folyamatosan találkozhatnak a nemzetek szakértői, valamint az erdőgazdálkodásban, faiparban és főleg a fakereskedelemben érdekelt nemzetközi szervezetek. A fabizottság fél évszázados munkájában több kiemelkedő magyar szakember vett részt, akik magas színvonalú szakmai felkészültségük és nyelvtudásuk révén a fabizottság különböző munkabizottságaiban dolgoztak és nemzetközi elismerést vívtak ki a magyar erdészet számára. A legeredményesebb *Madas András* tevékenysége volt, aki 1949 óta, több évtizeden keresztül részt vett a fabizottság munkájában. Kiemelkedő nemzetközi erdészeti és fagazdaságpolitikai ismeretei és nyelvtudása alapján 1969-72-ig a fabizottság alelnökévé, majd 1973 októbertől annak elnökévé választották meg. Ezt a tisztséget – különleges megbecsülés jeleként – 3 éven át, abban az időszakban töltötte be, amikor az első olajárrobbanás a fabizottság ülésein is nehéz helyzetet teremtett. Az ő higgadt, nyugodt vezetésének és tekintélyének volt köszönhető, hogy az európai fapiac hisztérikus tendenciáit abban az időben sikerült elhárítani. Tevékenységének nemzetközi elismerését jelenti az is, hogy a titkárság az ETTS IV. néven ismert, „Az európai fahelyzet trendje és kilátásai 2000-ig és azon túl” c. ENSZ kiadvány kelet-európai országokkal foglalkozó fejezetének megírására őt kérte fel, az 1972. évi Buenos Airesben rendezett 7. Erdészeti Világkongresszuson pedig az egyik szekció elnökévé választották, s ebben a minőségében az ő nevéhez fűződik az erdők funkciói hármas csoportosításának a kongresszuson történt nemzetközi elfogadása is. Ezek a tapasztalatok is igazolják, hogy a fabizottság ülései kitűnő lehetőséget adnak emberi, szakmai kapcsolatok kiépítésére, a magyar erdészet és faipar nemzetközi jelenlétére, eredményeinek bemutatására és nemzetközi elismertetésére.

Horváth Zoltán

Német kollégákat fogadtunk

Németország Baden-Württemberg tartományából háromtagú erdészeti delegáció járt hazánkban.

A delegáció tagjai:

Dr. Wilfried Ott, Tájéztérési, Élelmezési, Mezőgazdasági és Erdészeti Minisztérium, tartományi erdészeti elnök

Dr. Erwin Lauterwasser, freiburgi Erdőgazgatóság, igazgató

Vendel Gácsi, ny. erdőmérnök, Stuttgart

A delegáció szakmai programjában szerepelt: a Somogyi és a Mátra-Nyugatbükki EFAG-oknál, a Tanulmányi Állami Erdőgazdaságnál, az Erdészeti és Faipari Egyetemen és az ERTI Soproni Kísérleti Állomáson tett látogatás.

Az FM Erdészeti és Faipari Főosztályán a delegáció általános tájékoztatást kapott az erdészet és faipar jelenlegi helyzetéről, a privatizáció alakulásáról, a tulajdonviszonyok változásáról.

Az előzetes szóbeli megállapodás a tartomány és az FM Erdészeti és Faipari Főosztálya közötti közvetlen együttműködésre vonatkozik. A tárgyalásokon magyar részről *Dauner Márton* főosztályvezető és *Brokés Tamás* főmunkatárs vett részt.

✱

Dr. Wilfried Ott elmondta, hogy a tartomány állami erdeiben gazdálkodnak, valamint megbízás alapján a városok, községek erdeit is ők kezelik. A döntéseket az erdőtulajdonosok hozzák (önkormányzat), de a szakmai garanciákat ők adják. Valamennyi erdő felügyeletét ellátják. A paraszti erdőkben főleg szaktanácsadást végeznek, de egyedi megbízás alapján tényleges munkát is folytatnak.

Kiemelt gondjuk a fapiac jelenlegi nyomott helyzete, az erdőpusztulás, a vad károsítása és a természetvédők fokozódó befolyása az erdőgazdálkodás menetére. Tevékenységük 1,3 millió hektárt érint, 8–9 millió m³ éves termeléssel.

Megosztás:

40% községi erdő (város, község),

35% magánerdő (paraszti),

25% állami erdő.

Az évszázadok alatt kialakult birtokviszonyok szélsőségeit az 1,2 ha és a 20 000 ha-os magánerdők jellemzik.

✱

Kérdésekre Ott úr jelezte, hogy keveset tud a magyar erdőkről, de eddigi benyomásai kedvezőek. Külön kiemelte a szakemberek hozzáállását és megelégedéssel nyugtázta, hogy nálunk nem tapasztalt korszakalkotó kísérleteket (amelyek nálunk, főleg a fajtákkal és a módszerekkel folytak).

Örömmel látja, hogy természetközeli erdőgazdálkodást folytatunk, mely eredményes is lehet a vadlétszám egyensúlyának kialakításával.

Dr. Erwin Lauterwasser, a freiburgi erdőgazdaság igazgatója:

A minisztérium irányelvei alapján dolgozunk. Természetesen a felettes szerv a végrehajtáshoz a feltételeket is megteremti. A freiburgi erdőgazdaság 425 000 ha-on gazdálkodik, 44% közösségi, 40% magán- és 16% állami erdővel.

Van olyan erdőbirtok, ahol 500 éve ugyanaz a család a gazda. Természetesen itt nem kell magyarázni az erdő értékét vagy védeni az erdő érdekeit.

Egy erdészet hozzávetőlegesen 5000 ha, amit 1 erdőmérnök igazgató irányít 1 üzemmérnökkel, 2–3 segítő alkalmazottal és 1 adminisztrátorral.

A területen átlag 8 kerületvezető dolgozik. Minden 100 ha-ra 0,7 fizikai dolgozó jut, amit a gépesítés miatt 0,5-re kell leszorítaniuk.

A természetvédőkkel igyekeznek szoros és racionális kapcsolatot kialakítani, ezért környezetbarát gépeket, őshonos fajtákat és olyan politikát alkalmaznak, hogy az egyes problémákat már előre felvetik, megbeszélik. Így kevesebb a feszültség és a szélsőségeket is le lehet csendesíteni.

Most egy 5000 ha-os nemzeti parkot szeretnének kialakítani, ahol semmiféle erdőgazdálkodást nem folytatnának. Persze – fűzte hozzá Lauterwasser – lehet, hogy nem lesz jó vége. Túl sok itt is az őz és a szarvas, ami mindent tönkretesz.

✱

A két korábbi német állammal jelentős erdészeti és faipari együttműködést folytattunk. A volt NSZK-val 1994-ig van érvényes együttműködési keretmegállapodásunk, az NDK-val pedig évente írtunk alá szerződéseket.

Az egyesülés óta az együttműködés alapvetően a nyugati tartományokkal folyik az 1994-ig érvényes megállapodás szerint, amelyet a bonni Szövetségi Élelmezési, Mezőgazdasági és Erdészeti Minisztérium koordinál.

A megállapodás alapján évenként kölcsönös szakértőcserére kerül sor. Német részről az együttműködésben mindig más és más tartomány vesz részt.

Ez év júniusában Baden-Württemberg tartomány erdészeti delegáció részére szervezett szakmai programok és az itt szerzett tapasztalataik alapján a német szakemberek a tartomány és az FM Erdészeti és Faipari Főosztálya közötti együttműködés további kiszélesítését javasolták. Előzetes szóbeli megegyezés szerint a tartomány segítséget nyújt a magyar erdészet és faipar szervezeti változásaihoz, az új tulajdonviszonyok kialakításához, a privatizáláshoz szakemberek továbbképzésével, továbbá vállalták végzett, de még állásban nem lévő erdőmérnökök gyakornoki foglalkoztatását. Mindezek előkészítése és a megállapodás létrehozása jelenleg van folyamatban.

Pápai Gábor

Kérelem szakíróinkhoz!

Utolsó erdészeti bibliográfiánk az 1945-1965-ig terjedő időszakot foglalja magában. Egy, napjainkig tartó folytatás elkészítése céljából arra kérjük szakíróinkat, hogy publikációik jegyzékét részünkre küldjék meg. A bibliográfiába valamennyi bel- és külföldön megjelent cikket, illetve könyvet szeretnénk fölvenni.

Köszönettel

Dr. Oroszi Sándor
1367 Budapest
Pf: 129.

Dr. Bartha Dénes
9401 Sopron
Pf: 132.

Az erdőfeltárást

eddig Cseh-Szlovákiában is államilag ösztönözték. Ezt most erősen korlátozzák. Az állandó kiszállító utak építését a magas hegyvidéken környezetvédelmi szempontból is csökkentik, miután ezek ott túlzott mértékben nyúlnak az erdei életközösségbe. Helyettük több lejtirányú, ideiglenes közelítőutat javasolnak. Ezek kevesebb költséggel létesíthetőek, felhagyva az eredeti állapot visszaállítható, ökológiailag előnyösebbek.

(ÖFZ 1992. 9. Ref.: Jérôme R.)